

Protokół

trzeciego posiedzenia, drugiej sesyi, drugiego peryodu Sejmu galicyjskiego z d. 25. sierpnia 1868. r.

Początek posiedzenia o godzinie 10 $\frac{1}{2}$ przed południem.

Obecni: Książę Marszałek.

Sekretarze: Ks. Barewicz — Szujski — hr. Tarnowski — Pfeiffer.

Liczba posłów 120.

Ze strony Rządu Rada c. k. Namiestnictwa Bartmański.

Protokół drugiego posiedzenia z 24 Sierpnia 1868 r. odczytany przez sekretarza posła Pfeiffera przyjęty bez uwagi.

Sekretarz Pfeiffer odczytuje wniosek Ks. Stępka, następującej treści:

«Wysoki Sejm raczy wybrać komisję z 9 członków, która rozpozna stan teraźniejszy katastralnego szacowania gruntów i zda o niej sprawę sejmowi.

Poczem odczytuje spis Izbie na dniu dzisiejszym rozdawanych wniosków:

1. Ustawa zmieniająca postanowienia sejmowej ordynacyi wyborczej, — o wykluczeniu od prawa wyboru i obieralności do Sejmu.

2. Ustawa zawieszająca postanowienia na wypadek, że poseł ulegnie kondemnacyi sądowej, lub zostaje pod śledztwem karnem.

3. Ustawa znosząca postanowienia ograniczające udział niechrześcijańskich członków gminy w reprezentacyi gminnej.

4. Ustawa znosząca postanowienia ustawy z d. 22. Czerwca 1867 r. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, ustanawiająca obowiązek nauczania się drugiego języka krajowego.

5. Ustawa o wolności obrotu własnością ziemską.

6. Ustawa o terminie ostatecznym do zgłoszenia się z powinnościami podlegającymi indemnizacyi.

7. Ustawa o ponoszeniu kosztów pertraktacyi przedsięwziętych w skutek opóźnionego zgłoszenia się sprawami serwitutowymi podlegającymi z urzędu wykupowi lub regulacyi.

8. Wniosek o uregulowaniu sprawy oddania funduszków indemnizacyjnych w zarząd Wydziału krajowego.

9. Wezwanie do przedsięwzięcia wyborów uzupełniających do Rady Państwa.

10. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zaniechania niektórych dróg jako krajowych.

11. Sprawozdanie o kosztach leczenia

12. Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego.

Sekretarz odczytuje dalszy ciąg petycyi wniesionych do Sejmu do d. 25. sierpnia 1868 r.

Marszałek donosi, że udzielił ks. Ozarkiewiczowi i Ks. Adamowi Sapieżu pięciodniowy urlop i zapytuje Izbę, czy zezwala na udzielenie posłowi Hausnerowi trzech tygodniowego urlopu o który tenże pismem do Marszałka de dato Brody 22. Sierpnia b. r. uprasza.

Izba zezwala.

Sekretarz Pfeiffer donosi Izbie o ukonstytuowaniu się komisji do budżetu krajowego i komisji do pro-

jektu Wydziału o ustawie co do języka w administracji i sądach Komisya do budżetu krajowego ukonstytuowała się dnia 24. sierpnia pod przewodnictwem p. M. Bocheńskiego, zastępcą prezydującego został poseł Szuszkiewicz sekretarzem poseł Koczyndyk.

Komisya do projektu ustaw o języku w administracji i sądach wybrała przewodniczącym ks. Pietrusiewicz, zastępcą presea Dr. Michała Koczyńskiego, sprawozdawcą Dr. M. Zyblikiewicza, sekretarzem J. Szujkiego.

Przebudząc do porządku dziennego daje Marszałek głos referentowi Wydziału krajowego, Kraińskiemu. Izba uznaje ważność wyborów posłów Horodyskiego, E. Czerkawskiego, Hoszarda, Nalepy, ks. Pawlikowa, ks. Pietrusiewicza, Kocka, Zborowskiego, Szeleszczyńskiego, Szujkiego i hr. Miera.

Po uznaniu ważności wyboru ks. Pietrusiewicza, przyjmuje Izba bez dyskusji wniosek Wydziału krajowego: „aby protest mieszkańców Kałusza odstąpiono gr. kat. metr. konsystorzowi do zarządzenia dochodzenia okoliczności w nim przytoczonych.»

Sprawozdanie referenta Kraińskiego, dotyczące się wyboru posłów Cywińskiego i Torosiewicza sprowadza dyskusję względem kwestyonowanej w sprawozdaniu ważności głosu pani Pomeziańskiej. Gdy wszakże wniosek posła Koczyńskiego, dotyczące się interpretacji ustawy o udziale kobiet w wykonywaniu prawa wyborczego, przez tegoż posła cofniętym został, poddaje Marszałek pod głosowanie wniosek posła Smolki: «Izba uznaje ważność głosu p. Pomeziańskiej», który Izba przyjmuje. — Później Izba uznaje ważność wyboru posłów Cywińskiego i Torosiewicza.

Poseł Trzeciecki uwiadamia Izbę o rezultacie wyborów do komisji petycyjnej: Głosujących było 113 — absolutną większość stanowią liczba 57. Wybrani zostali posłowie: Bocheński głosów 79, Sawczyński 106, Kozłowski 62, Wyrobek 84, Samelson 86, Rogawski 105, Pfeiffer 105, Janowski 77, Dzerowicz 103. — Marszałek wzywa komisję do ukonstytuowania się.

Z porządku dziennego przystępuje referent Ziemiałkowski do odczytu sprawozdania Wydziału krajowego do projektu organizacji zarządu dróg krajowych. Poseł Ławrowski stawia wniosek odesłania sprawozdania i wniosku do komisji bez czytania.

Poseł Krzczunowicz wnosi: „Sejm ustanowi komisję administracyjną, złożoną z 9ciu członków.“ — Oba wnioski przyjęto. Marszałek zawiesza posiedzenie na 10 minut, celem porozumienia się co do wyboru komisji administracyjnej. Na skrutatorów wzywa pp. Kozłowski, Rutowski, ks. Delkiewicz, Torosiewicz, Janowski, Popiel, barona Battaglię, Monasterskiego, ks. Krasieckiego, Kułika, Seidlera i ks. Stępa.

Ks. Stępek donosi o rezultacie głosowania na członków komisji administracyjnej. Głosujących było 106, absolutną większość daje liczba 54. Wybranymi zostali pp.: Ławrowski głosami 100, Zborowski 98, Szumańczowski 98, Badeni 95, Agopsowicz 91, Wolny 69, Wodzicki Henryk 68. — Gdy dla dwóch członków absolutnej brakło większości, zarządza Marszałek wybór tych dwóch, który powoduje do komisji administracyjnej pp. Starowiejskiego głosami 84, ks. Guszalewicz 79.

Następuje pierwsze czytanie wniosku Wydziału krajowego o projekcie do ustawy o mytach na publicznych nieeraryalnych drogach, mostach i przewozach. Referent członek Wydziału Ławrowski. Izba przychyliła się do wniosku p. Kozłowskiego, aby wniosek nie czytać, ale odesłać go do komisji administracyjnej.

Referent Wydziału, Grocholski, czyta wniosek względem wynagrodzenia mianowanych przez Wydział krajowy członków komisji krajowej i komisji inspektoracyjnych, tudzież mężów zaufania do katastralnego oszacowania gruntów. Poseł Krzczunowicz stawia wniosek:

„Wysoki Sejm wybierze komisję dla spraw podatkowych z siedmiu członków złożoną“

Poseł Kozłowski wnosi: „aby Sejm wniosek wys. Wydziału, dotyczące się wynagrodzenia mężów zaufania do katastralnego oszacowania gruntów do drugiego czytania przeznaczył.“

Marszałek podaje wniosek p. Kozłowskiego jako dalszy, pod głosowanie, który przechodzi większością.

Poseł Popiel podaje do łaski marszałkowskiej wniosek brzmiący jak następuje:

„Ponieważ orzeczenia §. 12. ustawy drogowej z 18. sierpnia 1866. z należytą słusnością w rozkładzie ciężarów publicznych się mijają, obowiązując obszary dworskie bez różnicy do dostarczania materiału drewnianego do budowy i utrzymania dróg gminnych, zaś doświadczenie uczy, że w znacznej ilości gmin żadnych mostków nie ma i żadnych materiałów nie potrzeba — a więc odnośnie obszary dworskie od konkurencji do robót drogowych, całkiem uwolnione, a inne przeciwnie taką prestacją przeciążone są, zaś w ogóle dostarczyć się mający materiał nawet w przy-

bliżeniu kosztom roboty koło dróg, odnośnie do wartości i produktywności obszarów dworskich, a posiadłości rustykalnych nie wyrówna — a zatem gminy tem prawem nad miarę pokrzywdzone są, staje wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić §§. 12. i 13. ustawy drogowej z 18. sierpnia 1866. zmienia się w następujący sposób:

§. 12.

Obowiązek budowania i utrzymywania dróg gminnych ciąży na gminach wspólnie z obszarem dworskim, w miarę opłaconych w §. 11. pod b wymienionych podatków, w gminach zaś samych rozkłada się robota na mieszkańców kolejno, a to w gminach wiejskich według numerów domowych, w gminach zaś miejskich według ilości rodzin.

Więcej jak sześć dni od jednego numeru domowego lub jednej rodziny w gminie nie można w ciągu jednego roku wymagać.

Dzień ciągły liczy się za dwa dni piesze.

Podobnie pokrywa kosztą budowy mostów i dostarczania potrzebnych materiałów do budowy i utrzymania dróg, gmina wspólnie z obszarem dworskiem.

§. 13.

O ile prestacze w naturze nie wystarczają na budowę i utrzymanie dróg gminnych, mogą być kosztą pokryte składką pieniężną w miarę opłaconych przez dłużników gminy, lub obszar dworski podatków bezpośrednich — w obrębie przepisów ustawy gminnej.

Wniosek ten za zgodą wnioskodawcy odesłano do komisji administracyjnej.

Referent Wydziału p. Grocholski podaje sprawozdanie Wydziału krajowego względem uwolnienia budynków nowo wybudowanych, przebudowanych, lub dobudowanych od opłaty dodatku do podatku dla funduszu krajowego kdesłano do komisji budżetowej. Referent Grocholski przemawia za sprawozdaniem Wydziału krajowego względem zaprowadzenia obowiązkowego zabezpieczenia od ognia majątku naczelników gmin po wsiach i miasteczkach.

Na wniosek p. Krzeczunowicza polecono drugie czytanie.

Marszałek zarządza wybór rewidenta w miejsce posła Borysikiewicza, który dwutygodniowy urlop otrzymał wzywając na skrutatorów pp. Kabata, Hallera, Koczydyka, Szeleszczyńskiego, Bazylewicz.

Sekretarz Pfeiffer donosi o ukonstytuowaniu się komisji petycyjnej. Przewodniczącym obrany p. Boeckowski, zastępcą p. Samelson, sekretarzem p. Wyrobek.

Marszałek ogłasza porządek dzienny następnego posiedzenia d. 26. sierpnia o godzinie 10. rano rozpocząć się mającego.

1. Pierwsze czytanie wniosku rządowego do ustawy zmieniającej postanowienia sejmowej ordynacji wyborczej o wykluczeniu od prawa wyboru i obieralności do Sejmu.

2. Pierwsze czytanie wniosku rządowego do ustawy zawierającej postanowienia na wypadek że poseł ulegnie kondemnacji sądowej lub zostaje pod śledztwem karnem.

3. Pierwsze czytanie wniosku rządowego do ustawy znoszącej postanowienia ograniczające udział niechrześcijańskich członków gminy w Reprezentacji gminnej.

4. Pierwsze czytanie wniosku rządowego do ustawy znoszącej postanowienia ustawy z dnia 22. czerwca 1867. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich ustanawiającej obowiązek nauczania się drugiego języka krajowego.

5. Pierwsze czytanie wniosku rządowego do ustawy o wolności obrotu własnością ziemską.

6. Pierwsze czytania wniosku p. Zyblikiewicza w przedmiocie konstytucyi grudniowej.

7. Pierwsze czytanie wniosku p. Smolki o cofnięcie uchwały z 2. marca 1867. w sprawie obsesłania Rady Państwa.

Poczem następuje zamknięcie posiedzenia o godzinie 2 $\frac{1}{2}$.

Leon Książę Sapieha, m. p.

Szujski, m. p.

Barewicz, m. p.

Dalszy ciąg petycyj

wniesionych do Sejmu do dnia 25. sierpnia 1868.

6. Wydział krajowy przedkłada wniesionych tam 18 podań rad powiatowych w sprawie zaprowadzenia hipotecznych ksiąg włościańskich i uregulowania istniejących.
7. Członkowie gminy starozakonných w Kłaśnie przez posła Samelzona o odłączenie gminy Klasno od gminy Siercza i utworzenie odrębnej gminy.
8. Merunowicz Teofil, sekretarz Towarzystwa przyjaciół oświaty ludowej o poparcie moralne dla pomysłu zakładania po wsiach kółek towarzyskich włościańskich.
9. Rada gminy miasta «Gorlice» przez posła Ludwika Wodzickiego przeciw udzieleniu przez urząd powiatowy w Gorlicach konsensu na wyszynk słodzonych napojów spirytusowych.
10. Rada gminy Jadownik przez posła Nalepę o uwolnienie od opłaty myta na drodze krajowej w Jadownikach w przewozie przedmiotów rolniczo-gospodarskich.
11. Ks. Wroński Marcin, komendarz w Kurzynie przez posła ks. Dittricha, o ustanowienie tam komitetu kościelnego, któryby zbierał datki na fundusz paraf. kościoła w Kurzynie.
12. Rada powiatowa w Dąbrowie przez posła Dzwonkowskiego o wolność dzielenia i łączenia posiadłości ziemskich.
13. Wydział powiatowy stanisławowski przez posła Jabłonowskiego o zmianę ustawy gminnej, o obszarach dworskich, powiatowej, gminnej i powiatowej ordynacji wyborczej.
14. Tenże Wydział przez posła Jabłonowskiego w sprawie budowania drogi z Manasterzysk do Halicza jako drogi krajowej.
15. Tenże Wydział przez posła Jabłonowskiego, aby dodatek do podatku gruntowego na r. 1868. przez Radę Państwa uchwalony, na Galicyę nie był rozciągnięty.
16. Wydział powiatowy w Chrzanowie przez posła Adama Potockiego o zmianę ustawy drogowej, co do utrzymania dróg gminnych.
17. Tenże Wydział powiatowy przez posła Adama hr. Potockiego o zaprowadzeniu ksiąg hipotecznych dla wszystkich nieruchomości.
18. Tenże Wydział przez posła Adama Potockiego o wciągnięcie przemysłu górniczego pod te same prawa, jak leśnictwo i własność polowa pod względem zasądzenia szkód.
19. Tenże Wydział przez posła Adama Potockiego o zaprowadzenie Rad szkolnych powiatowych — i miejscowych.
20. Tenże Wydział przez posła A. Potockiego, o niektóre zmiany w ustawach: gminnej, o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej gminnej.
21. Nauczyciele szkół ludowych, okręgu tarnowskiego, Dąbrowskiego i Pilzno: przez posła A. hr. Potockiego o polepszenie bytu i podniesienia stanowiska.
22. Nauczyciele szkół ludowych, w powiatach Biąła i Żywiec, przez posła A. hr. Potockiego o podniesienie stanu szkół i bytu materyalnego nauczycieli.
23. Nauczyciele szkół lud. okręgu krakow. Kraków dnia 7. sierpnia 1868. przez posła A. hr. Potockiego w tym samym przedmiocie.

24. Nauczyciele szkół lud. okręgu krakow. Chrzanów dnia 9. lipca 1868. przez posła A. hr. Potockiego w tym samym przedmiocie.

25. Wydział powiat. w Gródku przez posła Niezabitowskiego o nieograniczony podział gruntów włościańskich.

26. Tenże wydział przez posła Niezabitowskiego o zaprowadzeniu ksiąg hipotecznych.

27. Tenże przez posła Niezabitowskiego o zniesienie podatku spadkowego, lub przynajmniej, żeby takowy na podstawie oszacowania był wymierzany.

28. Tenże wydział przez posła Niezabitowskiego o zniesieniu prawa propinacyjnego za wynagrodzeniem.

29. Tenże wydział przez posła Niezabitowskiego o potrzebie reorganizowania krajowego zakładu podrzutków.

30. Tenże wydział przez posła Niezabitowskiego o zmianę w ustawach: gminnej, reprezentacyi powiatowej i ordynacyi wyborów dla gmin.

31. Tenże wydział przez posła Niezabitowskiego o utrzymanie w zasadach autonomicznych krajowej Rady szkolnej, tudzież ustawodawstwa szkół ludowych i średnich.

Sprostowanie. W protokole z pierwszego posiedzenia z dnia 22. sierpnia 1868, w wierszu 8. z góry zamiast: **wyzywa Ich czytają: wyzywa Izbę.**